

ВІДГУК

**наукового керівника, кандидата юридичних наук,
доцента Бісюк Олени Сергіївни на дисертацію
Іваніва Андрія Романовича
на тему: «Прецедентна сила судових актів у національному
судочинстві: проблемні питання і особливості»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії з
галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право**

Іванів Андрій Романович, 1991 року народження, закінчив Київський національний університет імені Тараса Шевченка, де здобув ступінь бакалавра права (диплом з відзнакою), а згодом у цьому ж університеті – ступінь магістра права (диплом з відзнакою). З вересня 2022 року є здобувачем третього (освітньо-наукового) ступеня вищої освіти ПЗВО «Київський міжнародний університет» за спеціальністю 081 Право.

Обраний ним напрям наукового дослідження безпосередньо пов'язаний із проблематикою функціонування судової влади, забезпечення єдності судової практики та розвитку джерел права в умовах трансформації національного правопорядку.

Тем дисертаційного дослідження Іваніва Андрія Романовича «Прецедентна сила судових актів у національному судочинстві: проблемні питання і особливості» була затверджена в установленому порядку вченою радою ПЗВО «Київський міжнародний університет» 29 вересня 2022 року протокол № 2.

Дисертація виконана відповідно до Переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 31 грудня року, наступного після припинення або скасування воєнного стану в Україні, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.04.2024 р. № 476, Пріоритетних напрямів фундаментальних та прикладних наукових досліджень у галузі права, закріплених у Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021-2025 роки, затвердженої постановою

загальних зборів НАПрН України від 26.03.2021 р. № 12-21, Національної економічної стратегії на період до 2030 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 р. № 179, та Антикорупційної стратегії на 2021- 2025 роки, затвердженої Законом України від 20.06.2022 р. № 2322-IX

Обрана здобувачем тема дисертаційного дослідження «Прецедентна сила судових актів у національному судочинстві: проблемні питання і особливості» є актуальною з огляду на сучасні виклики розвитку правової системи України. В умовах динамічного й колізійного законодавства, посилення ролі судового тлумачення, євроінтеграційних процесів і правових викликів, зумовлених повномасштабною збройною агресією російської федерації проти України, судова система об'єктивно потребує стабільних правових орієнтирів для забезпечення однаковості підходів у справах із подібними фактичними та правовими обставинами. Особливої гостроти ця проблема набуває у зв'язку з появою масиву нових категорій спорів, пов'язаних із компенсацією за знищене та пошкоджене майно, правовими наслідками тимчасової окупації та примусовим переміщенням населення. За таких умов прецедентна сила судових актів набуває значення не лише теоретико-правової категорії, а й практичного інструменту забезпечення юридичної визначеності та передбачуваності судової практики.

Актуальність теми також зумовлена суперечністю між фактичним рівнем прецедентної сили судових актів у національному судочинстві та нормативними механізмами її реалізації як цілісного правового інституту. Незважаючи на те, що процесуальне законодавство закріплює обов'язок врахування правових висновків Верховного Суду, а практика Європейського суду з прав людини визнана джерелом права, чинне законодавство не містить цілісної моделі реалізації прецедентної сили – з визначеними критеріями ідентифікації правового висновку, межами його дії та процедурами мотивованого відступу. Ця прогалина породжує нерівномірність правозастосування і знижує передбачуваність судових рішень, що підкреслює своєчасність і практичну значущість обраної теми дослідження.

Наукова новизна дисертаційного дослідження Іваніва А.Р. полягає у тому, що вперше в українській правовій науці прецедентна сила судових актів у національному судочинстві розкрита як самостійне системне правове явище через концептуальну модель де-факто прецедентності. Здобувачем доведено, що ключова проблема полягає не у відсутності прецедентної сили як такої, а у фрагментарності її нормативного оформлення та відсутності цілісної моделі застосування і зміни правових позицій. Вперше побудовано системну типологію бар'єрів інституціоналізації прецедентної сили судових актів, що охоплює шість взаємопов'язаних груп: доктринально-методологічних, нормативних, інституційних, процедурних, інформаційних і соціальних. Розмежовано та уточнено три взаємопов'язані, але самостійні поняття — «прецедентна сила судових актів», «прецедентно-орієнтуючий правовий висновок» та «де-факто прецедентність», — що забезпечило термінологічну точність і внутрішню узгодженість дослідження. Запропоновано удосконалену чотирикритеріальну класифікаційну модель судових прецедентів та розроблено нормативну модель подальшої інституціоналізації прецедентної сили судових актів, що охоплює шість взаємопов'язаних елементів.

Здобувачем здійснено системний порівняльно-правовий аналіз генези судового прецеденту в англосаксонській та романо-германській правових сім'ях, досліджено механізм вироблення прецедентно-орієнтуючих правових висновків у національному судочинстві, а також проаналізовано прецедентний характер рішень Європейського суду з прав людини та їх місце в системі національного права України. У результаті дослідження запропоновано цілісний пакет законодавчих пропозицій, зокрема щодо доповнення статті 13 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», узгодження положень процесуальних кодексів щодо мотивованого й контрольованого відступу від правових висновків Верховного Суду, доповнення Закону України «Про доступ до судових рішень» механізмами прецедентної навігації в ЄДРСР та внесення змін до Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини».

Зміст дисертації характеризується високим теоретичним і науково-методологічним рівнем вирішення поставлених завдань. Здобувач продемонстрував чіткий науковий підхід, зокрема через розроблення авторських дефініцій, термінологічної ієрархії та класифікаційних моделей, що дозволило аргументовано сформулювати власну позицію щодо дискусійних питань правової природи судового прецеденту та меж прецедентної сили судових актів у континентальній правовій традиції. Особливо слід відзначити доктринальну обґрунтованість висновків, виваженість у питанні співвідношення прецедентності з принципом верховенства закону, а також практичну спрямованість законодавчих пропозицій.

Дисертаційне дослідження становить істотний науковий інтерес і практичну цінність у правозастосовній практиці (Акт впровадження в практичну діяльність Бюро експертного забезпечення та ринкового моніторингу Українського національного комітеру Міжнародної Торгової Палати (ICC Ukraine) від 26.02.2026р. та Акт про впровадження результатів дисертаційного дослідження в роботу Північного апеляційного господарського суду від 01.05.2026р. № 09-23/930/26.), у науково-дослідній та освітній діяльності (Акт впровадження у освітній процес та науководослідну роботу ВНЗ «Київський університет ринкових відносин» № 58 від 23.02.2026р. та Акт впровадження у в освітній процес ПЗВО «Київський міжнародний університет» № 317 від 17.02.2026р.). Дисертацію виконано в межах наукових тем Навчально-наукового інституту міжнародних відносин та права «Тенденції розвитку сучасної правової науки в умовах інтеграційних процесів: теоретичні та практичні аспекти» (номер державної реєстрації 0120U100413) та «Сучасні виклики міжнародно-правових відносин і роль України у формуванні світового правопорядку» (номер державної реєстрації 0122U000743).

Під час навчання в аспірантурі Іванів А.Р. дотримувався індивідуального плану аспіранта, зокрема в повному обсязі виконував освітню, наукову та науково-дослідну складову, у тому числі склав заліки та іспити. Іванів А.Р.

zareкомендував себе як відповідальний, працелюбний та сумлінний аспірант, який протягом навчання активно займався науковою та науково-дослідною роботою. За темою дисертації ним опубліковано 8 наукових праць, з яких 4 статті у наукових виданнях за обраною спеціальністю, включених до Переліку наукових фахових видань України, та 4 тези доповідей у збірниках матеріалів міжнародних науково-практичних конференцій. Опубліковані результати дослідження відображають його зміст та відповідають вимогам, передбаченим Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 року № 44.

Структура дисертаційного дослідження, яке складається зі вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків та списку використаних джерел (251 найменування), є цілком виправданою та послідовною. Безперечно, дисертація Іваніва А.Р. написана ним самостійно, а сам аспірант працював у тісному зв'язку з науковим керівником.

Кількість і якість висновків, що містить дисертація Іваніва А.Р., свідчать про науковий характер дослідження, що відповідає освітньо-науковому ступеню доктора філософії. Зауваження наукового керівника були враховані під час роботи над дослідженням та знайшли вирішення при його доопрацюванні.

Враховуючи наведене, можна стверджувати, що висновки і пропозиції, сформульовані Іванівим А.Р. у дисертаційному дослідженні, мають характер новизни і роблять значний внесок у процес пізнання і розвитку проблем, які досліджуються. На підставі викладеного цілком обґрунтовано можна зробити висновок, що представлена дисертація на тему «Прецедентна сила судових актів у національному судочинстві: проблемні питання і особливості» є завершеною науковою працею, містить раніше не захищені наукові положення та отримані автором нові науково обґрунтовані результати, які в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, повною мірою відповідає вимогам,

що пред'являються до такого виду наукових робіт, а її автор – Андрій Романович Іванів заслуговує на присудження освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Науковий керівник:

директор Навчального-наукового інституту
міжнародних відносин та права

ПЗВО «Київський міжнародний університет»,

кандидат юридичних наук, доцент

Олена БІСЮК

«Підпис к.ю.н., доцента Бісюк О.С. засвідчую»

Вчений секретар

ПЗВО «Київський міжнародний університет»

Ігор МОХНАТЮК